

Böcskei Elvira – Bácsné Bába Éva – Fenyves Veronika

A controlling oktatásának és kutatásának helyzete az elmúlt évtized tükrében

Az elmúlt évek hagyományainak megfelelően a 2017-es felvételi eljárás során is az első helyes jelentkezések számát tekintve a legtöbben a gazdaságtudományok képzési területre adták be jelentkezésüket. Az alapvető gazdasági folyamatok megértése ma már életünk elválaszthatatlan része, így a tudományterület népszerűsége talán nem véletlen. Kérdésként merül fel, hogy valójában tisztában vagyunk-e a gazdasági képzések kínálatával, az alap- és mesterképzési területek sokszínűségével, azzal, hogy mely szakokon lehet tanulmányokat folytatni? A felsőoktatás mily módon kívánja erősíteni a munkaerőpiaci kapcsolatait, milyen változásokat hozhat a duális képzés? Külön kívánunk szólni a controlling oktatásáról, arról, hogy a munkaerőpiacon keresett, de ugyanakkor elméleti és gyakorlati komplexitása miatt kihívásokban gazdag terület szakmai ismeretanyaga mely képzésekben jelenik meg, a tananyag szerves részeként beépülve.

BEVEZETÉS

Több mint egy évtizede (2006. év) annak hogy hazánkban is elindult a többciklusú lineáris képzési rendszer. Oktatási szempontból az egyik legmarkánsabb változást az ún. Bolognai folyamat¹ való átállás jelentette. A képzési ciklus első eleme az *alapképzés* (7 félév), amelynek célja elsősorban olyan gyakorlatorientált tudás biztosítása, amely képes kielégíteni a munkaerőpiaci igényeket, de ugyanakkor lehetővé teszi azt is, hogy a mesterképzés iránt érdeklődő hallgatók tovább folytathassák tanulmányaikat. Az alapszakra épülő *mesterképzés* feladata elsősorban az akadémiai háttér megteremtése, az elméleti ismeretanyag bővítése, amelynek további, harmadik szintjét a doktori képzés testesíti meg. A felsőoktatás és a munkaerőpiaci kapcsolat első lépéseként az alapképzés kimeneti követelményrendszerében előírták a hallgatók számára a kötelező szakmai gyakorlat teljesítését. Ezen folyamatot tovább erősítette a 2015-ben bevezetett duális képzési modell², amely során a hallgatók speciális gyakorlatorientált tudásra tehetnek szert. A gyakorlatorientált képzés mellett a tudásalapú társadalom egyik nélkülözhetetlen eleme a felsőoktatás és kutatás kapcsolatának erősítése, amelynek egymást erősítő hatása vitathatatlan. A Bolognai folyamat új lehetőségeket teremtett a mobilitás területén is. A határokon átnyúló mobilitási programok a hallgatói, az oktatói, és a kutatói kapcsolatok erősítését szolgálta, amely a versenyképesség szempontjából nélkülözhetetlen. A közös, idegen nyelvű képzések területén ugyan van még tennivaló, de meg kellett tenni az első lépéseket ahhoz, hogy a Leuveni nyilatkozatban³ deklarált elvek teljesülhessenek.

A KÉPZÉSI TERÜLETEK FELVÉTELI LÉTSZÁMADATINAK ALAKULÁSA

A képzési területek közül minden képzési szintet figyelembe véve a felvettek legnagyobb csoportja a gazdaságtudományok képzési területre került be. Az elmúlt öt évre visszatekintve –

az általános és a pótfelvételi eljárás keretében – megállapítható, hogy a gazdaságtudományi képzések mellett a pedagógusképzés és az informatika az a terület, ahol egy lassú növekedés figyelhető meg. Annak ellenére, hogy a műszaki tudományok képzési területén enyhe visszaesés következett be, a második legnépszerűbb terület a fiatalok körében.

A 14 képzési területre felvettek közel kétharmada a top öt képzési területre – gazdaságtudományok, műszaki, pedagógusképzés, bölcsészettudomány, informatika – nyert felvételt.

Évek óta őrzi töretlen népszerűségét a gazdaságtudományok képzési terület, amelynek alap- és mesterképzései⁴ egyaránt népszerűek a fiatalok körében. A diplomás pályakövetési vizsgálatok is megerősítik a képzési terület népszerűségét, ugyanis ez az a terület, amelynek elhelyezkedési mutatói a legjobbak, továbbá legkevesebb a pályaelhagyók száma. A gazdaságtudományok képzési területén alapképzésben 8, mesterképzésben 14 szakon kínálnak tanulmányokat.⁵

Az alapképzés valamennyi szakára jellemző, hogy a képzés 7 féléves, amely során specializáció keretein belül, a szakmai igényeknek megfelelő speciális ismeretekre tehetnek szert.

CONTROLLING SPECIALIZÁCIÓ AZ ALAPKÉPZÉSI SZAKOKON:

Az alapképzési szakok közül – controlling specializációt is felkínáló – *gazdálkodási és menedzsment alapszak* a legnépszerűbb, országos szinten 27 felsőoktatási intézmény 29 karán⁶ indította el a képzést. Mind a képzést meghirdető intézmények számából, mind pedig a felvettek létszámadataiból arra következtethetnénk, hogy a controlling szakemberképzés megoldott, a vállalkozások számára széles merítési lehetőséget kínálnak a felsőoktatási intézmények. Abban az esetben, ha abból indulunk ki, hogy valamennyi alapszak képzési anyagába – eltérő szakmai mélységekben – szerepelnek számviteli, számvitel-menedzsment, vezetés-szervezési, statisztikai, informatikai ismer-

1. sz. táblázat: Felvett hallgatói létszámok alakulása képzési területenként (általános és pótfelvételi eljárás keretében)

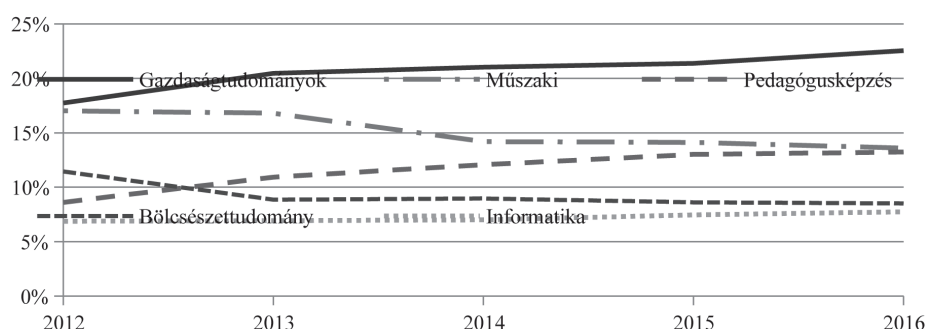
Megnevezés	2012	2013	2014	2015	2016
Gazdaságtudományok	14 370	15 783	17 138	16 716	18 172
Műszaki	13 786	12 967	11 568	11 045	10 960
Pedagógusképzés	6 973	8 434	9 839	10 179	10 672
Bölcsészettudomány	9 274	6 836	7 313	6 737	6 865
Informatika	5 573	5 345	5 710	5 834	6 245
Orvos- és egészségtudomány	5 520	5 268	5 206	4 906	5 081
Társadalomtudomány	6 148	4 238	5 205	5 222	5 079
Jogi	3 892	3 085	4 350	4 155	4 392
Agrár	3 767	4 882	4 903	4 380	4 378
Természettudományok	4 985	3 825	3 417	3 224	3 175
Közigazgatási, rendészeti és katonai	2 820	2 564	2 630	1 971	1 830
Sporttudomány	1 790	1 865	2 001	1 705	1 625
Művészet	1 531	1 522	1 660	1 586	1 558
Művészetközvetítés	582	550	580	561	583
Összesen	81 011	77 164	81 520	78 221	80 615

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=8

2. sz. táblázat: Gazdaságtudományok képzési terület alapszakjaira felvett hallgatói létszámok alakulása (általános és pótfelvételi eljárás keretében)

Megnevezés	2012	2013	2014	2015	2016
Gazdálkodási és menedzsment	3 129	3 182	3 208	2 760	3 129
Turizmus- vendéglátás	2 523	2 318	1 937	1 788	1 826
Kereskedelem és marketing	1 854	1 793	1 702	1 646	1 795
Pénzügy és számvitel	1 792	1 681	1 582	1 532	1 572
Nemzetközi gazdálkodás	1 408	1 211	1 111	1 148	1 265
Emberi erőforrások	482	704	823	805	948
Alkalmazott közgazdaságtan	289	148	108	119	129
Üzleti szakoktató	0	7	44	29	55
Összesen:	11 477	11 044	10 515	9 827	10 719

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25#

1. sz. ábra: A legnépszerűbb képzési területekre felvett hallgatói létszámok aránya (általános és pótfelvételi eljárás keretében)

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=8

retek, akkor egyértelműen pozitív lenne az összkép. Azonban jelenleg csak öt felsőoktatási intézmény hallgatói előtt nyílik meg annak a lehetősége, hogy controlling specializációt válasszanak.

Alapszakon **controlling specializációt hirdetett:**

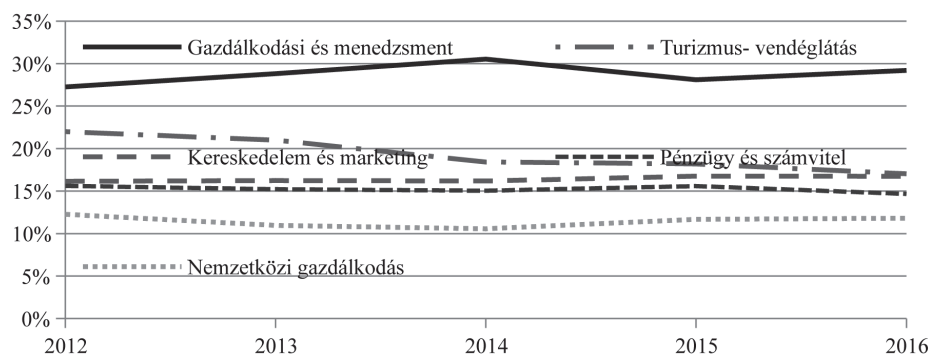
- gazdálkodási és menedzsment alapszakon (Edutus Főiskola, Eszterházy Károly Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, IBS Nemzetközi Üzleti Főiskola, Széchenyi István Egyetem), továbbá
- pénzügy és számvitel alapszakon (Pallasz Athéné Egyetem Gazdálkodási Kar).

Specializációtól függetlenül – ugyan statisztikai adatok erre vonatkozóan nem állnak rendelkezésre – véljük, hogy elsősorban – az öt legnépszerűbb alapszak között szereplő – gazdálkodási és menedzsment, továbbá pénzügy és számvitel alapszakon végzetek közül kerülnek ki a controllerek.

Gazdálkodás és menedzsment alapszak esetében, a képzés kimeneti követelményrendszerben megfogalmazottak alapján, a végzeteknek képesnek kell a gazdálkodó szervezetek és intézmények működési folyamatainak és gazdasági

kapcsolatainak tervezésére, elemzésére, továbbá képesnek kell lenniük a gazdálkodói, vállalkozói tevékenységek és folyamatok irányítására, szervezésére. Mindehhez a képzés során elsajátított közgazdasági, alkalmazott gazdaságtudományi és módszertani ismeretek nyújtanak megbízható alapot. (Gazdálkodás és menedzsment alapképzési szak szakleírása).

Pénzügy és számvitel alapszak esetében a képzés célja olyan pénzügyi és számviteli szakemberek képzése, akik korszerű, a nemzetközi követelményeknek megfelelő közgazdasági műveltséggel, a pénzügyi és számviteli alkalmazásokhoz elméleti ténybeli és módszertani ismeretekkel rendelkeznek.

2. sz. ábra: A legnépszerűbb alapszakokra felvett hallgatói létszámok aránya (általános és pótfelvételi eljárás keretében)

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25#

Képesek többek között a tudástőke, mint szervezeti vagyongyarapítására, a pénzügyi és számviteli rendszerek átlátására, működtetésére, fejlesztésére, stratégiai döntések meghozatalára. Képesek továbbá korszerű tervezési, gazdálkodási, elszámolási, controlling eljárások és módszerek alkalmazására, nemzetközi, országos és regionális vállalkozások információs rendszerének áttekintésére, működtetésére, fejlesztési céljainak megvalósítását szolgáló helyzetfelmérésre és javaslatlételre (Pénzügy és számvitel alapképzési szak szakleírása).

Az, hogy a többciklusú folyamat a hazai felsőoktatásban milyen minőségben valósult meg, és ezen belül a controlling szakma alapjainak elsajátítása hogyan érvényesül, erre vonatkozóan számos vélemény, kritika látott napvilágot. Nyilvánvaló, hogy a felsőoktatással kapcsolatosan általánosan megfogalmazott kritikák – tömegoktatás előtérbe kerülése, minőségromlás, a munkaerőpiaci igények nem teljes körű kielégítése, a bachelor képzés tananyagának túlszűfolttsága – képzési területenként, szakonként eltérő módon vannak jelen. A gazdaságtudományok képzési terület két alapszakán – gazdálkodási és menedzsment, továbbá a pénzügy és számvitel szakon – végzettek esetében a képzési kimeneti követelmények által előírt tudásanyag alkalmassá teszi a végzetteket, hogy controlling feladatokat lássanak el. Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a felsőoktatási intézmények döntési hatáskörébe tartozik, hogy – a kötelezően előírt oktatási anyagon túlmutatva – a munkaerőpiaci igényeket is szem előtt tartva, milyen mélységű az ismeretek átadása (Pusztai – Bócsi – Ceglédi, 2016). A gazdálkodási és menedzsment alapszak esetében maga a specializáció az, amely a mélyebb ismeretek elsajátítását biztosítja.

A pénzügyi számvitel alapszakon tanulmányokat folytató hallgatók képzése esetében jóval egységesebb az oktatási anyag. A szakot sikeresen teljesítők képesek a gyakorlati életben a számviteli szakfeladatok irányítására, a gazdálkodó- és egyéb szervezetek számviteli politikájának és rendjének, továbbá a költség-gazdálkodási rendszerek kialakítására. A számviteli beszámoló összeállítása, adó és járulékbefizetési kötelezettség elkészítése (bevallása) mellett, jártasságot szereznek a különböző pénzügyi, befektetési, beruházási döntések előkészítésében, finanszírozási, pénzügyi tervek elkészítésében. E szak esetében láthatjuk, hogy specializációtól függetlenül olyan szakmai ismeretekkel

rendelkezők, amely magában foglalja a controllerrel szemben támasztott követelményeket. Talán ez is lehet az egyik oka annak, hogy annak ellenére, hogy a képzést 17 felsőoktatási intézmény 19 karán indították el, a controlling specializációt jelenleg csak egy intézmény hirdette meg.

A gazdaságtudományok képzési terület alapszakjainak ismeretanyagára elmondható, hogy a controlling szemléletmód alapjait tartalmazzák. Az egyes tantárgyak tananyagai lefedik a controlling módszertanának elméleti kérdéseit, a vezetői számvitel kalku-

lációs modelljeit. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy kevesebb hangsúlyt fektetnek az egyes szervezeteknél megjelenő specifikumokra (Miskolczi – Tóth – Zéman, 2014). A szervezeten belüli funkcionalitás⁷ egy-egy szak oktatása során markánsabban is megjelenik – emberi erőforrás alapszak esetében a személyügyi controlling –, de általánosságban nem ez a jellemző.

A SZAKMAI GYAKORLAT ÉS A DUÁLIS KÉPZÉS DILEMMÁI

A többciklusú Bolognai képzés folyamatában az alkotók azzal számoltak, hogy a második (mester) ciklusban, az alapszakon végzett hallgatók 30 százaléka folytatja majd tanulmányait.

Miután a Bolognai képzés folyamatában a bachelor képzés elsősorban a gyakorlatorientáltságra helyezi a hangsúlyt, ezért ezen a képzési szinten biztosítani kell a négy hónap összefüggő szakmai gyakorlatot. A szakmai gyakorlat mellett említést kell tenni a 2015/2016-os tanévtől elindított duális felsőfokú képzési programokról, azok szerepéről. Az „alkalmazott tudományok egyeteme” címet elnyert intézményeknek legalább két képzési programot kell duális formában kínálniuk. A duális képzés a felsőoktatási intézmény és partner-vállalatai által nyújtott gyakorlatorientált képzési program, amely keretében a hallgatók az elméleti tudást a felsőoktatási intézményben, míg a gyakorlati ismereteket a képzés nyújtására jogosult partnervállalatoknál szerzik meg. A hallgatók évente 20-24 héten keresztül gyakorlati ismereteket sajátíthatnak el – közel ugyanannyi időt töltenek a vállalatnál, mint a felsőoktatási intézményben –, és szerződés alapján munkájuk után a vállalatától fizetést kapnak.

A duális képzés célja egyértelműen a felsőoktatás relevanciájának növelése, a magasan képzett munkaerő iránti igény kielégítése. A felsőoktatási intézményeknek lehetőségük van arra, hogy tantervüket szakképzési partnereikkel együttműködve korszerűsítsék, beépítve a munkaerőpiaci elvárásokat (Oktatási és Képzési Figyelő 2016).

A friss diplomások számára így az alábbi kompetenciák és képességek megszerzésére nyílik lehetőség (A duális felsőfokú képzés alapelvei a Duális Képzési Tanács meghatározásában):

- az intézményekben nem oktatott szakmai ismeretek megszerzése,
- az adott vállalat(ok)hoz köthető specifikus szakmai ismeretek elsajátítása,

3. sz. táblázat: Gazdaságtudományok képzési terület alapszakjain végzettek kilátásai, továbbtanulási tendenciái (DPR)

Megnevezés	Továbbtanulás mesterképzésben (%)	Diplomás munkát végez (%)
Gazdálkodási és menedzsment	22	73
Turizmus- vendéglátás	10	45
Kereskedelem és marketing	25	73
Pénzügy és számvitel	21	70
Nemzetközi gazdálkodás	27	69
Emberi erőforrások	na.	na.
Alkalmazott közgazdaságtan	78	84
Üzleti szakoktató	14	85

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesei/szakleirasok/Szakleirasok/index.php/szak/28/vegzes_utani_kilatasok/DPR_adminisztrativ_adatbazisok_integracioja (Educatio)

4. sz. táblázat: Gazdaságtudományok képzési terület mesterképzési szakjaira felvett hallgatói létszámok alakulása (általános és pótfelvételi eljárás keretében)

Megnevezés	2012	2013	2014	2015	2016
Vezetés és szervezés	590	519	562	581	590
Marketing	211	184	318	336	346
Pénzügy	471	430	384	385	294
Vállalkozásfejlesztés	182	260	256	274	277
Számvitel	253	200	235	219	273
Logisztikai menedzsment/Ellátási láncm.	207	191	231	282	235
Master of Business Administration	222	186	218	215	193
Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás	214	205	176	220	140
Sportmenedzser/Sportközgazdász	54	54	59	61	86
Regionális és környezeti gazdaságtan	49	32	55	23	82
Közgazdasági elemző	115	88	89	69	75
Turizmus-menedzsment	101	79	56	65	62
Közigazdálkodás és közpolitika	63	29	63	45	57
Biztosítási és pénzügyi matematika	50	56	50	40	41
Összesen:	2 782	2 513	2 752	2 815	2 751

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25#

- önálló és csoportos munkavégzésre való képesség,
- fejlett munkavégzési hatékonyság és eredményesség,
- vállalati és munkakultúra terén szerzett jártasság.

Szakmai szempontból tehát nagyon kedvezőek a lehetőségek, ugyanis még a diploma megszerzése előtt a jelöltek kikerülnek a gyakorlati életbe (Pusztai – Kovács, 2015). Ugyanakkor a legtehetségesebbeknek azonnal álláslehetőséget is felkínálnak a kötelezően előírt szakmai gyakorlat vagy a duális képzési program befejeztével. Így az alapszakon végzettek többnyire kettős dilemma előtt állnak:

- magasabb szintre emeljék-e tudásukat, amely elsősorban az elméleti ismeretanyag bővítését jelenti, vagy
- a szakma gyakorlatorientáltságát, és a jelenlegi gazdasági helyzetet is mérlegelve a felajánlott állás mellett döntsének?

Ez a kettősség a felsőoktatási intézményekben is megfogalmazódik, igaz csak áttételesen, az oktatott tananyag mélységére vonatkozólag:

- alapszakon mit, és milyen mélységben tanítsanak,
- mennyi elméleti ismeretkört szabad (kell) alapszakon megtanítani, és mi az, ami a mesterképzésre maradjon.

A statisztikai számadatok egyértelműen jelzik a hallgatói döntéseket. Az alkalmazott közgazdaságtan kivételével – annak speciális helyzete miatt, amely során az elméleti közgazdaságtan kerül hangsúlyozottan oktatásra – gyakorlatorientáltak a szakok, így átlagosan 26 százalékra (2016. év) tehető azok ará-

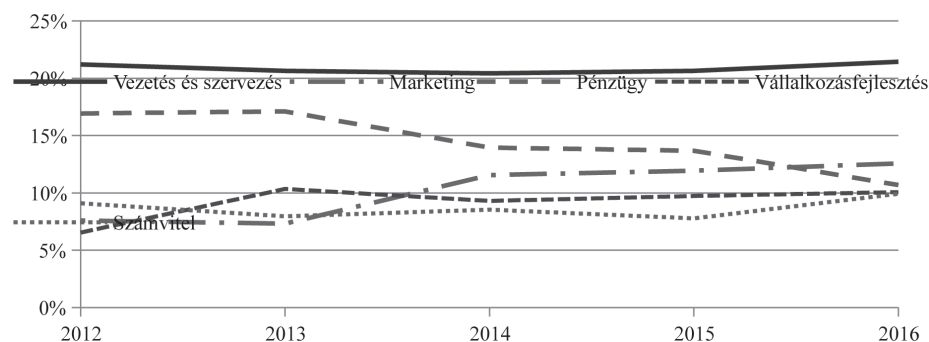
nya, akik mesterszakon folytatják tanulmányaikat. Talán ezen alacsony arányszám is hozzájárul ahhoz, hogy az alapképzés során a teljes tananyagvertikumot megszeretnénk tanítani, így a tananyag általában túlszűfolt. Az intézmények között kialakult versenyhelyzet még tovább erősíti ezt a folyamatot. Ugyanakkor említést érdemel, hogy az alapképzési szakon végzett hallgatók közül azok, akik továbbtanulnak, általában saját intézményük mesterszakára jelentkeznek, amely egyben jelzésértékű, hogy elégedettek voltak az oktatás minőségével.

GAZDASÁGTUDOMÁNYOK MESTERKÉPZÉSEI

A gazdaságtudományok képzési terület mesterképzési szakjainak széles a kínálata, összesen 14 szakon nyílik lehetőség a tanulmányok folytatására.

A vezetés és szervezés mesterképzési szak már hosszú évek óta őrzi népszerűségét, a marketing, a pénzügy, a vállalkozásfejlesztés, a számvitel, a logisztika menedzsment és az MBA szakok előtt. A hosszú időn keresztül második legnépszerűbb pénzügy mesterszak helyét, a 2016. évi felvételi eljárásban a marketing mesterszak foglalta el. A marketing mesterszakhoz hasonlóan rendkívül dinamikus emelkedik a vállalkozásfejlesztés mesterszakra felvettek száma is.

A mesterképzéseket meghirdető intézmények száma az alapképzéshez viszonyítva szűkebb körre koncentrálódik. A legnépszerűbb képzések átlagosan 60 -70 fős létszámokkal

3. sz. ábra: A legnépszerűbb mesterképzési szakokra felvett hallgatói létszámok aránya (általános és pótfelvételi eljárás keretében)

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25#

indulnak. Jellemzően a fővárosi intézményekben tanulnak a legtöbben, míg a vidéki egyetemeken átlag alatti (30 fő) felvételi létszámok a jellemzőek. A vezetés és szervezés mesterképzésre évente felvett közel 600 fős hallgatói létszámon 12 felsőoktatási intézmény osztozik. Nem csak a hallgatók körében a legnépszerűbb szak, de évente bővül azon intézmények köre is, akik sikeresen akkreditálják a képzést. Hallgatói oldalról a választás egyik lehetséges oka, hogy a mesterképzésre való belépésnél a gazdálkodási és menedzsment alapképzési szakon végzettek esetében a teljes kreditérték elfogadott, míg a más alapszakról jelentkezők esetében úgynevezett kreditbeszámítás történik.⁸ Miután az alapképzési szakok közül a gazdálkodási és menedzsment alapszakon végeznek a legtöbben, és 25 százalékuk a továbbtanulás mellett dönt, így érthető a vezetés és szervezés mesterképzés vezető szerepe. Ezen okok húzódnak meg a *vállalkozásfejlesztés mesterképzési szakot választók esetében is, azzal a kiegészítéssel, hogy a gazdálkodási és menedzsment alapszakon végzettek mellett, még a nemzetközi gazdálkodás alapszakon végzettek számára is a teljes kreditérték beszámításra kerül.*

* Nyugat-magyarországi Egyetem 2017. február 1-jétől Soproni Egyetem (SOE) néven működik tovább.

CONTROLLING (ÉS TELJESÍTMÉNYMENEDZSMENT) SPECIALIZÁCIÓ A MESTERKÉPZÉSBEN

A mesterképzési szakon a képzés célja, hogy a végzettek képesek legyenek a szervezet munkafolyamatait irányítani mind a versenyszektorban, mind a közszférában. Kreatív, innovatív gondolkodásra való képességeik révén alkalmasak legyenek a problémákat felismerni, elemezni és megoldani.

A mesterképzést folytató intézmények jellemzően az emberi erőforrás menedzsment és szervezetfejlesztés, üzletviteli tanácsadás és információmenedzsment specializációkat hirdetik meg. *Controlling és teljesítménymenedzsment* specializációt két egyetemen, a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Debreceni Egyetemen választhatnak a hallgatók.

Specializációtól függetlenül elsősorban a vezetés és szervezés, a vállalkozásfejlesztés, a számvitel és pénzügy mesterképzésen végzettek azok, akik olyan gazdaságtani és társadalomtudományi, vezetés és szervezési, továbbá szakmai ismeretekre tesznek szert, amelyek képessé teszik őket arra, hogy controlleri feladatokat lássanak el.

A CONTROLLING SZAKMA MEGJELENÉSE A TÖBBCIKLUSÚ KÉPZÉS HARMADIK SZINTJÉN

Végezetül a harmadik ciklus, a legmagasabb képzési szintet a doktori képzést testesíti meg. A felsőoktatás minőségének fenntartásában és fejlesztésében, a versenyképesség növelésében a kutatás központi szerepet kap. Nem véletlen, hogy a Berlini nyilatkozatban¹⁰ már napvilágot látott a kutatás, a fejlesztés, és az innováció támogatása. A kiváló teljesítmények elérését a felsőoktatásnak ösztönöznie

kell, és el kell ismernie. Hallgatói oldalról a kutatást hivatott elősegíteni a kétévente megrendezésre kerülő Országos Tudományos Diákköri Konferencia. Ezen rangos esemény a tehetséggondozás egyik kiemelkedő fóruma, amely lehetőséget teremt az alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók kutatómunkájának bemutatására.

Általánosságban elmondható, hogy azon hallgatók, akiknek az érdeklőse már az egyetemi évek alatt túlmutat a kötelezően elsajátítandó tananyag megtanulásán, és megérinti őket a kutatás öröme, azon tehetséges fiatalok a doktori képzésben folytatják tanulmányaikat. A mesterképzés képesítési követelményrendszere a képzéssel szemben megfogalmazza, hogy versenyképes elméleti és gyakorlati ismeretanyagot nyújtson. A controlling szakma esetében is igaz – más tudományágakhoz hasonlóan –, hogy az alapos gyakorlati és elméleti ismeretanyag ugyan szükséges, de nem elégséges a kutatáshoz. Ahhoz, hogy a controllingot a tudomány szolgálatába állítsuk, elmélyült közgazdasági, matematikai – statisztikai ismeretekre is szükség van. A világban a felsőoktatásban dolgozó oktatóval szemben hármas elvárás érvényesül: oktasson, kutasson és végezzen közszolgálati tevékenységet. Hazánkban az *oktatás, kutatás és gyakorlat*, mint alapvető elvárás fogalmazódik meg az oktatóval szemben. Talán a szakmában ez szerencsésen meg is valósul, ugyanis a hazai felsőoktatási intézmények controlling oktatói a gyakorlati életben is művelik szakmájukat. Amit oktatnak az kutatják, és amit kutatnak azt oktatják is, tehát a szinergiahatás érvényesül. A felsőoktatásban a minőségi oktatás egyik mércéje az oktatók kutatási tevékenysége. A tudományos munkára, a kutatásra való alkalmasság képességét ismerik el a PhD fokozat odaítélésével. Az elmúlt években egyre több disszertáció érintette a controlling területét. Ahhoz, hogy egyre több PhD hallgató térjen ki tudományos dolgozatában a controlling területére, ismerje fel a controlling gazdaságban betöltött jelentőségét, ahhoz tovább kell erősíteni a mesterképzésben részt vevők elméleti controlling ismeretét. Az elmúlt években egy-egy hazai felsőoktatási intézményben már megfigyelhető a controlling, mint tudomány előtérbe kerülése.

LÁBJEGYZET

¹ Bolognai folyamat: 1999. június 19-én 29 európai ország oktatási miniszterei aláírták az ún. Bolognai Nyilatkozatot. Célként tűzték ki egy egységes Európai Felsőoktatási Térség

5. sz. táblázat: A legnépszerűbb mesterképzési szakokat hirdető intézmények⁹

Megnevezés	Vezetés és szervezés	Marketing	Pénzügy	Vállalkozás-fejlesztés	Számvitel
Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem	x				
Budapesti Corvinus Egyetem	x	x	x	x	x
Budapesti Gazdasági Egyetem		x	x	x	x
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	x	x	x		x
Budapesti Metropolitan Egyetem	x			x	
Debreceni Egyetem	x			x	x
Edutus Főiskola		x			
Eszterházy Károly Egyetem	x			x	
IBS Nemzetközi Üzleti Főiskola				x	
Kaposvári Egyetem			x		
Kodolányi János Főiskola				x	
Miskolci Egyetem	x	x		x	x
Óbudai Egyetem				x	
Pannon Egyetem	x				x
Pécsi Egyetem	x	x	x	x	
Soproni Egyetem*	x		x	x	x
Szegedi Egyetem		x	x	x	
Szent István Egyetem	x	x	x		
Széchenyi István Egyetem	x	x			

Forrás: https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesekek/szakleirasok/Szakleirasok/index.php/szak/2222/kepzes_indito_intezmenyek

(European Higher Education Area) létrehozását. A Bolognai folyamat prioritásai: egységes minőségbiztosítási rendszer kidolgozása, többciklusú képzési rendszer megvalósítása, diplomák kölcsönös elismerése.

² Duális képzés a műszaki, informatika, agrár, természettudomány, gazdaságtudományok képzési területen indított gyakorlatigényes alapképzési szakon, illetve e képzési területhez tartozó mesterképzési szakon folytatott képzések esetében lehetséges.

³ Leuveni nyilatkozat: 2009. április 29-én 46 ország oktatási miniszterei nyilatkozatukban is megerősítették azon szándékukat, hogy egy olyan Felsőoktatási Térség létrehozásán fáradoznak, amely képes az új kihívásokra, a megváltozott gazdasági körülményekre hatékonyan és gyorsan reagálni. Az élethosszig tartó tanulás, a nemzetközi nyitottság és mobilitás, a hallgató központú tantervi reform, a munkaadók igényeinek figyelembe vétele, szakmai gyakorlat támogatása, az egyenlő esélyek biztosítása a minőségi felsőoktatásban való részvételhez, az oktatás, kutatás, innováció megvalósulása, az átláthatóbb felsőoktatás, és az állami szerepvállalás-kontra külső finanszírozás szükségessége mellett foglaltak állást.

⁴ Jelen tanulmányban nem térünk ki az osztatlan mesterképzésre (gazdaság- és pénzügy-matematikai elemzés osztatlan szakra) továbbá a négy féléves, gyakorlatorientált felsőoktatási szakképzésekre.

Felsőoktatási szakképzések indítására (2013-tól) a felsőoktatási intézmények jogosultak, annak ellenére, hogy nem adnak diplomát. Sikeres záróvizsga esetében lehetőség van arra, hogy tanulmányaikat alapképzésben folytassák, és amennyiben ugyanazon szakterületen tanulnak tovább, ez esetben a korábban megszerzett kreditek 75 százaléka beszámításra kerülhet.

⁵ 2016. évi statisztikai adatbázis alapján

https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25#

⁶ A BGE (Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Kar, Budapesti Gazdasági Egyetem Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg) és a Szent István Egyetem (Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar) két karán is elindította a képzést.

⁷ Az egyes funkcionális- controlling területek ágazatok, szektorok és vállalatprofil szerint eltérőek lehetnek.

Funkcionális- controlling területek: szakterületi funkciók és rendszerszintű funkciók.

Szakterületi funkciók szerint: humán erőforrás-, kutatás-, fejlesztés-, beszerzés-, termelés-, üzemeltetés-, értékesítés, marketing-, szolgáltatás-, logisztika- (raktározási illetve szállítási), információtechnológia-, adatfeldolgozás-, létesítmény-, kommunikáció- controlling.

Rendszerszintű funkciók: teljes körű minőség-, teljes körű biztonság-, teljes körű képzés- controlling (Véry Zoltán)

⁸ Mesterképzésbe való felvétel feltétele, hogy a hallgató a korábbi tanulmányai alapján – módszertani ismeretek, üzleti ismeretek, társadalomtudományi ismeretek, szakmai ismeretek területeken – legalább 30 kredittel rendelkezzen. A hiányzó krediteket – a belépéshez szükséges minimális kreditek száma 60 kredit – a tanulmányok során meg kell szerezni, pótolni kell, amelynek feltételeiről a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata rendelkezik.

⁹ A táblázat a képzést 2017-ben elindító intézmények listáját tartalmazza. Az egyetemek kerültek megnevezésre, a karok megnevezésétől eltekintettünk. Pénzügy mesterképzést a BCE Gazdálkodástudományi és Közgazdaságtudományi Kara is indít.

¹⁰ Berliini nyilatkozat: 2003. szeptember 19-én az oktatási miniszterek az Európai Felsőoktatási Térség és az Európai Kutatási Térség összekapcsolásának szükségességét hangsúlyozták. Felvetették, hogy a kétciklusú Bolognai folyamat harmadik eleme a doktori képzésben öltön testet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Böcskei Elvira [2013]: A számvitel oktatásának és kutatásának helyzete a bolognai folyamat tükrében. SZAKma (Számvitel – Adó – Könyvvizsgálat) Heti Válasz Lap- és Könyvkiadó Szolgáltató Kft. 2013/4. pp. 164-166.
- Derényi András [2008]: A Bolognai folyamat célkitűzéseinek magyarországi megvalósítása. Tempus Közalapítvány, Budapest, 2008. május
- Hrubos Ildikó [2002]: A „bolognai folyamat” Európai trendek. A Bolognai Nyilatkozatból adódó strukturális változtatások megvalósíthatósága a magyar felsőoktatásban. Oktatókutató Intézet, Budapest, 2002
- Miskolczi Tibor – Tóth Antal – Zéman Zoltán [2014]: Napjaink hazai controlling helyzete és annak felsőoktatási vetületei Controller Info 2014/ I. negyedév pp. 9-15.
- Oktatási és Képzési Figyelő [2016]: Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2016
- Pusztai Gabriella – Bocsi Veronika – Ceglédi Tímea [2016]: A Felsőoktatás hozzáadott értéke Közép-Európai kontextusban Partium Könyvkiadó ISBN 978-963-12-5447-1 pp. 7-12.
- Pusztai Gabriella – Kovács Klára [2015]: Ki eredményes a felsőoktatásban Partium Könyvkiadó ISBN 978-606-8156-69-9 p. 242.
- Véry Zoltán [2009]: Funkcionális- controlling Raabe Kiadó, Budapest 2009. április
2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról
- https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=8
- https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25#
- [https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések/szakleirasok/!Szakleirasok/index.php/szak/28/vezes_utani_kilatasok/DPR_adminisztratív_adatbázisok_integrációja_\(Educatio\)](https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések/szakleirasok/!Szakleirasok/index.php/szak/28/vezes_utani_kilatasok/DPR_adminisztratív_adatbázisok_integrációja_(Educatio))
- <http://www.dualisdiploma.hu> A duális felsőfokú képzés alapjai a Duális Képzési Tanács meghatározásában
- https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések/szakleirasok/!Szakleirasok/index.php/szak/2222/kepzest_indito_intezmenyek
- https://www.felvi.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/jelentkezo_k_szama_2017
- https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések/szakleirasok/!Szakleirasok/index.php/szak/82/szakleirasok
- http://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések/szakleirasok/!Szakleirasok/index.php/szakleirasok/szakleiras_konkret?szak_id=82&kepzés=A&sz=kov
- http://valasz.hu/felsooktatasi_rangsor/gazdasagtudomanyok-116286
- <http://www.nefmi.gov.hu/kkk>
- http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=25
- http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/990719BOLOGNA_DECLARATION.PDF
- <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/National-reports>
- http://www.tpf.hu/upload/docs/bologna2/leuven_hu_2009_04_kn.pdf
- http://www.tpf.hu/upload/docs/Bologna/TrendsV_hu_honlapra.pdf
- http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl198_en.pdf